

АНОТАЦІЯ

Предко В. В. «Психологічні особливості етнонаціональної ідентичності особистості». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 психологія. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2020.

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та нове розв'язання проблеми етнонаціональної ідентичності особистості, що ґрунтується на методологічних принципах сучасної психології та полягає в розробці концепції її тлумачення на особистісному рівні, обґрунтуванні психологічного змісту, структури та основних форм прояву, розробці та апробації авторської методики дослідження.

Основною метою дослідження є визначення психологічних особливостей етнонаціональної ідентичності, розкриття основних її компонентів, структури, форм та закономірностей прояву. Досягненню цієї мети посприяло вирішення завдань дослідження, у межах яких проаналізовано стан теоретико-методологічної проблеми етнонаціональної ідентичності в сучасній психології; сконструйовано методику дослідження її особливостей; розкрито психологічні особливості етнонаціональної ідентичності залежно від етнонаціональних установок, статево-вікових та регіональних характеристик; встановлено взаємозв'язки компонентів та форм її прояву, а також чинники її існування та типи вираженості.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *уперше* визначено змістові, структурні особливості етнонаціональної ідентичності, запропоновано наукове визначення поняття, розкрито психологічні особливості та закономірності її функціонування; сконструйовано інструментарій дослідження етнонаціональної ідентичності; виявлено та обґрунтовано основні форми прояву етнонаціональної ідентичності (мова, духовність, національні почуття, культура,

етносамооцінка, інформаційний простір, традиції); визначено специфіку прояву етнонаціональної ідентичності залежно від етнонаціональних установок, регіональних та статево-вікових характеристик; розкрито зміст зв'язків етнонаціональної ідентичності зі структурними компонентами та типами етнічної ідентичності, основними формами її прояву; виявлено зв'язок між етнонаціональними установками, етнічними почуттями та культурною орієнтацією; виокремлено психологічні чинники етнонаціональної ідентичності (етнонаціональна конгруентність та етнонаціональна ментальність); встановлено зв'язок між чинниками етнонаціональної ідентичності та етнонаціональними установками, почуттями та мовою (мовленнєвою поведінкою); з'ясовано провідні детермінанти етнонаціональної ідентичності (афіліація, духовність, етносамооцінка, трансформованість, песимізм, культура та мова) та окреслено типи етнонаціональної ідентичності.

поглиблено та розширено наукові уявлення щодо психологічного змісту етнонаціональної ідентичності, її структурних компонентів.

подальшого розвитку набули уточнення термінологічного апарату етнічної психології (диференційовано зміст понять «етнічна ідентичність», «національна ідентичність» та «етнонаціональна ідентичність»); методичний інструментарій діагностики етнонаціональної ідентичності особистості.

Теоретичне значення результатів дослідження зумовлено їхньою принциповою науковою новизною і ґрунтується на створенні теоретичної моделі етнонаціональної ідентичності особистості в контексті етнокультурного підходу та розробці науково-методичного інструментарію її діагностики та розвитку.

Наукові пошуки та здобутки висвітлено в трьох розділах дисертаційної роботи. У першому розділі – «*Теоретико-методологічні основи вивчення проблеми етнонаціональної ідентичності особистості*» – здійснено теоретико-методологічний аналіз феномену етнонаціональної ідентичності в сучасній психології, систематизацію і порівняння різних психологічних

підходів щодо її змісту. Обґрунтовано психологічні механізми, структуру етнонаціональної ідентичності, особливості та основні форми прояву.

Встановлено, що етнонаціональна ідентичність: має вияв в об'єктивних формах суб'єктивного знання, переживання подібності людини щодо спільного державного походження; виникає на суспільно-політичному рівні буття соціуму, виконує функції згуртування та консолідації, супроводжується прийняттям особистістю норм і цінностей, усвідомленням громадянського статусу, визнанням суспільно-політичних етнонаціональних ідей; насамперед, пов'язана з етнонаціональною свідомістю; містить колективне несвідоме (яке сприяє реалізації спільних інтересів); існує у внутрішніх (ототожнення особистості з етнонаціональною реальністю, способом життя, усвідомленням спорідненості) та зовнішніх (умови життєдіяльності, які впливають на формування внутрішніх) проявах.

Етнонаціональна ідентичність існує на масовому, груповому та індивідуальному рівнях, а саме: етнонаціональна спільнота має своє культурно-психологічне поле зі своєрідними традиціями, мовою, інформаційним простором та особливими ритмами, які виявляються в однорідних формах духовності та національних почуттях (створюючи умови для об'єднання та солідарності або протиставлення); етнонаціональна група зберігає колективний досвід (який забезпечує внутрішню єдність й регулює динаміку життєдіяльності) та пов'язана із соціальною психікою; особистість є носієм етнонаціональної ідентичності як інтегральної системи свідомих та несвідомих уявлень, які зумовлюють психічний склад особистості, що виражає світосприйняття, емоційний, духовний та інтелектуальний аспекти буття.

Формування етнонаціональної ідентичності особистості відбувається з перших років життя. У підлітковому віці відбувається становлення мотивів вибору етнічної належності та знання щодо їх особливостей; у дорослому віці особистість цілісно визначає свою етнонаціональну належність. На формування етнонаціональної ідентичності особистості впливають політичні,

соціально-економічні, історичні та психологічні (насамперед етнонаціональні установки, які виявляють систему ставлень та реагування) фактори.

Доведено, що етнонаціональна ідентичність посідає провідне місце в життєдіяльності особистості, оскільки є головним індикатором соціально-психологічної рівноваги, яка сприяє внутрішній тотожності суб'єктів в процесі сприйняття ними образу сучасного світу, надає відчуття безпеки та стійкості, сприяє психічному розвитку та формує в індивідуальному бутті людини відчуття належності до конкретної спільноти.

У другому розділі – *«Організація та методичне забезпечення емпіричного дослідження особливостей етнонаціональної ідентичності особистості»* – висвітлено організаційні та методичні засади емпіричного дослідження етнонаціональної ідентичності особистості; розроблено й апробовано методичний інструментарій дослідження особливостей етнонаціональної ідентичності та основних форм її прояву.

З метою визначення особливостей етнонаціональної ідентичності, основних форм її прояву сконструйовано авторську методику: *«Психологічний вимір виявів етнонаціональної ідентичності»*, яку стандартизовано та перевірено на надійність й валідність. Вона дає можливість розкрити психологічний зміст етнонаціональної ідентичності, виявити ступінь трансформованості та виокремити основні її форми прояву, а саме: мова (мовленнєва поведінка фіксує світогляд людей, відображає явища оточуючої дійсності,); духовність (визначає ставлення до буття, розкриваючи емоційно-чуттєвий світ особистості); інформаційний простір (формулює суспільну думку щодо етнонаціональних подій); традиції (регулюють поведінку відповідно до світоглядних цінностей); національні почуття (виражають ставлення до етнонаціональної життєдіяльності); культура (виконує функцію збереження і трансляції соціально значущої пам'яті та накопичення етнонаціональної самобутності); етносамооцінка (забезпечує повагу та прагнення збереження етнонаціональної унікальності); трансформованість (демонструє якісні зміни у вияві етнонаціональної ідентичності).

У третьому розділі – «Емпіричне дослідження етнонаціональної ідентичності особистості» – викладено основні результати емпіричного дослідження етнонаціональної ідентичності особистості та представлено якісний аналіз отриманих даних.

У роботі використано блок методів математичної статистики, який дозволив систематизувати отримані емпіричні дані й встановити зв'язки між змінними, різнобічно описати досліджувані феномени. Йдеться про специфіку прояву етнонаціональної ідентичності залежно від етнонаціональних установок, регіональних та статево-вікових характеристик; взаємозв'язки компонентів та форм вияву етнонаціональної ідентичності.

Виокремлено основні психологічні чинники етнонаціональної ідентичності, а саме: етнонаціональну конгруентність та етнонаціональний менталітет. Чинник «етнонаціональна конгруентність» характерний для осіб, які спілкуються українською мовою, мають патріотичні етнонаціональні установки, виявляють етнічне почуття приниженості. Чинник «етнонаціональна ментальність» характерний для осіб, які спілкуються українською мовою, мають націоналістичні етнонаціональні установки, проявляють етнічне відчуття гордості. Встановлено, що існує прямий зв'язок між чинником «етнонаціональна конгруентність» та етноафіліативними тенденціями; між чинниками етнонаціональної ідентичності та етнонаціональними установками, національними почуттями та мовою.

Розкрито зміст та характер зв'язків етнонаціональної ідентичності зі структурними компонентами та типами етнічної ідентичності, між основними формами прояву етнонаціональної ідентичності та етнічними почуттями і культурною орієнтацією. Виявлено вплив етнічних почуттів, культурно-ціннісних орієнтацій та етнонаціональних установок на етнонаціональну ідентичність особистості. З'ясовано провідні детермінанти етнонаціональної ідентичності, а саме: афіліація, духовність, етносамооцінка, трансформованість, песимізм, культура та мова.

Визначено типи етнонаціональної ідентичності відповідно до рівнів її сформованості: а) когнітивний компонент, мова (мовленнєва поведінка) та культура; б) когнітивний компонент та самооцінка; в) когнітивний компонент та конформізм; г) когнітивний компонент, конформізм, культура та мова (мовленнєва поведінка); д) етносамооцінка та афективний компонент; е) афективний компонент та самодисципліна.

Емпіричне дослідження побудовано на методологічних засадах некласичної психології, принципи якої знайшли своє відображення при розробці психодіагностичного інструментарію та інтерпретації отриманих емпіричних даних. Узагальнення результатів теоретичного аналізу проблеми та даних емпіричного дослідження вможливило розробку структурно-функціональної моделі етнонаціональної ідентичності особистості. Результати, щодо психологічних особливостей етнонаціональної ідентичності, розширюють поле для подальшого осмислення проблеми, дозволяючи долати однобічності у підходах до аналізу цього явища.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що виокремлені змістові та структурні особливості етнонаціональної ідентичності особистості, рівні її сформованості та форми прояву, а також запропонований методичний інструментарій їхньої діагностики сприяють розвитку етнонаціональної самосвідомості, створюючи потужне підґрунтя для подальших науково-методичних розробок щодо забезпечення психологічного супроводу процесів формування та самореалізації особистості. Це сприяє оптимізації загальних особливостей щодо ампліфікування етнонаціональної самобутності, своєю чергою, забезпечуючи консолідовану цілісність соціуму та його національну безпеку.

Деякі положення дисертації можуть бути використані при розробці навчальних курсів із загальної психології, етнопсихології, етнополітики, етнології, політичної психології, психології розвитку, вікової психології та політології, що сприятиме підвищенню якості професійної підготовки фахівців соціономічних професій.

Самостійне практичне значення має розроблена авторська методика діагностики етнонаціональної ідентичності. Сконструйовану методику дослідження можна використовувати при створенні програми формування етнонаціональної ідентичності та розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності процесу усвідомлення етнонаціональної належності.

Ключові слова: ідентичність, етнонаціональна ідентичність, етнонаціональні установки, менталітет, національні почуття, інформаційний простір, культура, традиції, духовність, етносамооцінка, етноафіліативні тенденції.

SUMMARY

Predko V. V. “Psychological feature of ethnonational identity of personality”.
– Qualifying research paper on the rights of the manuscript.

Thesis for the Degree of Doctor of Philosophy in 05 Social and Behavioral Sciences, specialty 053 Psychology. – Taras Shevchenko National University of Kyiv – Taras Shevchenko National University of Kyiv. Kyiv, 2020.

The thesis presents a theoretical generalization and a new solution to the issue of the ethnonational identity of personality, based on the methodological principles of modern psychology and consists in developing a concept of its interpretation on a personal level, substantiating the psychological content, structure and main forms of manifestation, developing and testing the author's psychodiagnostic tool of its study.

The main purpose of the study is to determine the psychological features of ethnonational identity, to reveal its main components, structure, forms and patterns of its manifestation. The achievement of this goal is facilitated by solving research tasks, within the framework of which theoretical and methodological analysis of the phenomenon of ethnonational identity in modern psychology is carried out; the psychodiagnostic tool for studying its features is designed; the psychological features of ethnonational identity are revealed depending on ethnonational attitudes, gender, age and regional characteristics; interconnections of components and forms

of manifestation of ethnonational identity are found, as well as the factors of its existence and types of manifestation.

The scientific novelty of the obtained research results is:

for the first time the content and structural features of ethnonational identity are determined, a scientific definition of the concept is proposed, psychological features and patterns of its functioning are revealed; psychodiagnostic tool for the study of ethnonational identity is designed; the main forms of manifestation of ethnonational identity (language, spirituality, national feelings, culture, ethnic self-esteem, information space, traditions) are identified; the specificity of manifestation of ethnonational identity depending on ethnonational attitudes, regional, gender and age characteristics is determined; the content of connections of ethnonational identity with structural components, types of ethnic identity and main forms of its manifestation is revealed; the connection between ethnonational attitudes, ethnic feelings and cultural orientation is found; the factors of ethnonational identity (ethnonational congruence and ethnonational mentality) are identified; the connection between the factors of ethnonational identity and ethnonational attitudes, feelings and language (language behaviour) is found; the leading determinants of ethnonational identity (affiliation, spirituality, ethnic self-esteem, transformation, pessimism, culture and language) are determined and the types of ethnonational identity are outlined.

deepened and expanded scientific ideas about the psychological content of ethnonational identity, its structural components.

further development acquired the clarifications of terminological apparatus of ethnic psychology (clarified meaning of the concepts "ethnic identity", "national identity" and "ethnonational identity"); psychodiagnostic tools for diagnosing the ethnonational identity of a person.

The theoretical significance of the study is due to the fundamental scientific novelty and is based on creation of the theoretical model of the ethnonational identity of personality in the context of a ethnocultural approach and the development of the psychodiagnostic tool for its diagnosis and development.

Research and scientific results are described in three chapters of the thesis. *The first chapter – "Theoretical and methodological foundations of studying the ethnonational identity of personality"* is devoted to the theoretical and methodological analysis of the phenomenon of ethnonational identity in modern psychology, systematization and comparison of various psychological approaches. The psychological mechanisms, the structure of ethnonational identity, features and main forms of its manifestation are substantiated.

It is established that ethnonational identity: has a manifestation in objective forms of subjective knowledge, the experience of a person's similarity with respect to a common state origin; arises at the socio-political level of society's existence, performs the functions of cohesion and consolidation, accompanied by the adoption of norms and values by personality, awareness of civil status, recognition of socio-political ethnonational ideas; first of all, it is connected with ethnonational consciousness; contains a collective unconscious (which contributes to the realization of common interests); exists in internal (identification of personality with ethnonational reality, lifestyle, awareness of kinship) and external (life conditions that affect the formation of internal) manifestations.

Ethnonational identity exists at mass, group and individual levels, namely: the ethnonational community has its own cultural and psychological field with unique traditions, language, information space and special rhythms that manifest themselves in homogeneous forms of spirituality and national feelings (creating conditions for unity and solidarity or opposition); ethnonational group preserves collective experience (which ensures internal unity and regulates the dynamics of life) and is associated with the societal psyche; personality is a carrier of ethnonational identity as an integral system of conscious and unconscious ideas, which determine the mental composition of personality, that expresses the worldview, emotional, spiritual and intellectual aspects of being.

The formation of the ethnonational identity of a person occurs from the first years of life. In adolescence, the formation of motives for choosing ethnonational affiliation and knowledge of its characteristics occurs; in adulthood, a person

holistically defines his ethnonational affiliation. The formation of a person's ethnonational identity is influenced by political, socio-economic, historical and psychological (primarily ethnonational attitudes, which provide a system of relations and responses) factors.

It is proved that ethnonational identity occupies a leading place in the life of personality, since it is the main indicator of social and psychological balance, which contributes to the internal similarity of subjects in the process of perceiving the image of the modern world, gives a sense of security and stability, promotes mental development and forms a feeling of belonging to a particular community.

In the second chapter – "Organization and methodological support of empirical research of the features of the ethnonational identity of personality" – the organizational and methodological foundations of the empirical study of the ethnonational identity of personality are highlighted; developed and tested psychodiagnostic tool for studying the features of ethnonational identity and the main forms of its manifestation.

In order to determine the features of ethnonational identity, the main forms of its manifestation, the author's psychodiagnostic tool of its study "Psychological measurement of manifestations of ethnonational identity" is constructed. It was tested for reliability, validity, and standardized. It allows to reveal the psychological content of ethnonational identity, to show the degree of its transformation and to highlight its main forms of manifestation, namely: language (language behaviour fixes people's worldview and reflects the phenomena of the surrounding reality); spirituality (determines the attitude to being, revealing the emotional world of personality); information space (determines public opinion on ethnonational events); traditions (regulate behaviour in accordance with worldview values); national feelings (express attitude to ethnonational life); culture (performs the function of preservation and transmission of socially significant memory and accumulating ethnonational identity); ethnic self-esteem (ensures respect and the desire to preserve ethnonational uniqueness); transformation (demonstrates qualitative changes in the manifestation of ethnonational identity).

The third chapter – "Empirical study of the ethnonational identity of personality" – presents the main results of the empirical study of the ethnonational identity of personality and has a qualitative analysis of the data obtained.

The methods of mathematical statistics made it possible to systematize the obtained empirical data and establish relationships between variables, to describe the studied phenomena in various ways. The specificity of the manifestation of ethnonational identity depending on ethnonational attitudes, regional, gender and age characteristics are established; interconnection of components and forms of manifestation of ethnonational identity are found.

The main factors of ethnonational identity are highlighted, namely: ethnonational congruence and ethnonational mentality. The factor "ethnonational congruence" is typical for persons who speak Ukrainian, have patriotic ethnonational attitudes, show an ethnic feeling of humiliation. The factor "ethnonational mentality" is typical for persons who speak Ukrainian, have nationalistic ethnonational attitudes, show an ethnic feeling of pride. It is determined that there is a direct correlation between the factor "ethnonational congruence" and ethno-affiliative tendencies. The correlations between the factors of ethnonational identity and ethnonational attitudes, national feelings and language are established.

The content and nature of the correlations between ethnonational identity and structural components and types of ethnic identity are revealed. The correlations of its main forms of manifestation with ethnic feelings and cultural orientation are described. The influence of ethnic feelings, cultural-value orientations and ethnonational attitudes on the ethnonational identity of a person is revealed. The leading determinants of ethnonational identity are clarified, namely: affiliation, spirituality, ethnic self-esteem, transformation, pessimism, culture and language.

The types of ethnonational identity were determined in accordance with the levels of its formation: a) cognitive component, language (language behaviour) and culture; b) cognitive component and self-esteem; c) cognitive component and conformism; d) cognitive component, conformism, culture and language (language

behaviour) e) ethnic self-esteem and affective component; f) the affective component and self-discipline.

The empirical research is based on the methodological principles of non-classical psychology, the principles of which are reflected in the development of psychodiagnostic tool and interpretation of the empirical data obtained. The generalization of the results of the theoretical analysis of the problem and the data of empirical research made it possible to develop a structural-functional model of the ethnonational identity of personality. The results on the psychological features of ethnonational identity expand the possibilities for further understanding the problem, allowing to overcome one-sided approaches to the analysis of this complex phenomenon.

The practical significance of the research results lies in the fact that the substantive and structural features of the ethnonational identity of personality, the levels of its formation and forms of manifestation, and the proposed psychodiagnostic tool for their diagnostics contribute to the development of ethnonational self-awareness, can create a powerful basis for further scientific and methodological developments to ensure psychological support of the processes of personality formation and self-realization. This contributes to the optimization of general features for the development of ethnonational identity, in turn, ensuring the consolidated integrity of society and its national security.

Some provisions of the thesis can be used in the development of courses in general psychology, ethnopsychology, ethnopolitics, ethnology, political psychology, developmental psychology and political science, which will contribute to improving the quality of professional training of specialists in socioeconomic professions.

The author's developed psychodiagnostic tool for diagnosing ethnonational identity is of independent practical importance. It can be used to create a program for the formation of ethnonational identity and to develop recommendations to improve the efficiency of the process of awareness of ethnicity.

Keywords: identity, ethnonational identity, ethnonational attitudes, mentality, national feelings, information space, culture, traditions, spirituality, ethnic self-esteem, ethno-affiliative tendencies.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав:

1. Гресько В. В. Менталітет як основний психологічний чинник збереження та розвитку українського суспільства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. Херсон, 2017. Т. 1. Вип.1. С. 44–48.
2. Гресько В. В. Психологічна роль менталітету у трансформації українського суспільства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. Херсон, 2017. Т. 1. Вип. 2. – С. 84–88.
3. Данилюк І. В., Гресько В. В. Етнічна ідентичність як вияв соціалізованості особистості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. Київ, 2017. Вип. 1(6)/2(7). С. 44–46.
4. Данилюк І. В., Гресько В. В. Психологічні особливості вияву етнічної ідентичності української молоді. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія*. Київ, 2017. Т. X. Вип. 30. С. 33–41.
5. Данилюк І. В., Гресько В. В. Психологічні особливості гармонізації етнічної самосвідомості українців. *Проблеми політичної психології: збірник наукових праць*. Київ, 2017. Вип. 5(19). С. 122–132.
6. Данилюк І. В., Гресько В. В. Менталітет як провідна етнопсихологічна характеристика. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Психологія*. Одеса, 2017. Т. 22. Вип. 1(43). С. 68–78.
7. Данилюк І. В., Гресько В. В. Психологічні особливості прояву етнічної толерантності української молоді. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Психологія творчості*. Київ, 2017. – Т. XII. – Вип. 23. – С. 70–80.
8. Данилюк І. В., Гресько В. В., Курапов А. О. Етноцентризм як спосіб збереження культурної ідентичності. *Науковий вісник Херсонського*

державного університету. Серія: Психологічні науки. Херсон, 2016. Т. 1. Вип. 6. С. 35–39.

9. Danyliuk I. V., Gresko V. V. Psychological features and ethnic tolerance expressions of Ukrainian ethnic identity. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. Canada, 2017. Vol. 21. №3. P. 81–87.
10. Гресько В. В. Етнопедagogіка як провідний механізм формування етнонаціональної ідентичності. *Теорія і практика сучасної психології: Збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2018. №1. С. 67–70.
11. Данилюк І. В., Гресько В. В. Особливості сприймання образу росіян українською молоддю залежно від типу етнічної ідентичності. *Український психологічний журнал: збірник наукових праць*. Київ, 2018. №1(7). С. 30–40.
12. Predko V. Significance of G. Shpet's main provisions for the contemporary development of Ethnic Psychology. *International Journal of Education & Development*. Ukraine, Canada, 2018. №1. P. 75–80.
13. Предко В. В. Психологічний вимір етнонаціональної ідентичності. *Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. Острог, 2018. Вип. 7. С. 100–107.
14. Предко В. В. Етнопсихологічний аналіз особливостей національного характеру. *Теоретичні і практичні проблеми психології: Збірник наукових праць*. Сєверодонецьк, 2019. №1(48). С.188–199.
15. Данилюк І. В., Предко В. В. Психологічні особливості вияву етнонаціональних установок у взаємозв'язку з ціннісними орієнтаціями та етнічною ідентичністю українців. *Теорія і практика сучасної психології: Збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2019. Т. 1. №2. С.42–49.
16. Predko V. The psychological role of ethnic identity in globalization conditions. *Web of scholar*. Warshaw, 2020. № 3(45). P. 31-34. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/31032020/7005
17. Predko V. V. Ethnonational identity as the main factor of intercultural adaptation. *Scientific Light*. Wroclaw, 2020. №34. VOL. 1. P. 19-22.

Матеріали наукових конференцій:

18. Гресько В. В. Психологічне підґрунття національної ідентичності. *Політологія, філософія, соціологія, психологія: контури міждисциплінарного перетину* : матеріали IV Міжнародної науково–практичної конференції, 11–12 листопада 2016 р. Одеса, 2016. С. 81–84.
19. Гресько В. В. Національна ідентичність в сучасних умовах. *Об'єднані наукою: перспективи міждисциплінарних досліджень* : Матеріали III Всеукраїнської науково–практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 17-18 листопада 2016 р.). Київ, 2016. С. 17–19.
20. Данилюк І. В., Гресько В. В. Психологічні особливості етнічної самосвідомості. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень* : тези I Міжнародної науково–практичної конференції (м. Переяслав–Хмельницький, 21 березня 2017 р.). Київ, 2017. С. 73–75.
21. Гресько В. В. Етнічна самосвідомість як провідний чинник гармонізації суспільного життя. *Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження (PPMSRPR)* : Матеріали XIX Міжнародної конференції молодих науковців (м. Київ, 17 березня 2017 р.). Київ, 2017. С. 69–70.
22. Гресько В. В. Психологічні особливості національної самосвідомості. *Психологічна освіта в Україні. Традиції, Сучасність та Перспективи (до 50-річчя від початку підготовки психологів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка)* : Матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції з міжнародною участю, 21–22 квітня 2017 р. Київ, 2017. С. 60–62.
23. Гресько В. В. Етнополітика як провідний чинник національної безпеки. *Об'єднані наукою: перспективи міждисциплінарних досліджень* : Матеріали IV Всеукраїнської науково–практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 9-10 листопада 2017 р.). Київ, 2017. С. 31–33.

24. Предко В. В. Психологічні особливості етнічної ідентичності. *Шевченківська весна–2018. Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження (PPMSRPR)* : Матеріали XX Міжнародної конференції молодих науковців (м. Київ, 20 квітня 2018 р.). Київ, 2018. С. 228–230.
25. Предко В. В. Роль етностереотипів у етнічній соціалізації української молоді. *Соціалізація і ресоціалізація особистості в умовах сучасного суспільства (SRPCMS)* : Збірник матеріалів IV Міжнародної науково–практичної конференції (м. Київ, 8–9 листопада 2018 р.). Київ, 2018. С. 121–122.
26. Предко В. В. Формування етнічної ідентичності як механізму підтримки психічного здоров'я. *Міжнародний журнал Загальна і Медична психологія*. Київ, 2018. №1 (01). С. 105–106.
27. Предко В. В. Психологічне значення етнонаціональних установок. *Шевченківська весна–2019. Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження (PPMSRPR)* : Матеріали XXI Міжнародної конференції молодих науковців (м. Київ, 19 квітня 2019 р.). Київ, 2019. С. 161–163.
28. Предко В. В. Значення духовних цінностей для розвитку етнонаціональної спільноти. *ВЕКТОРИ ПСИХОЛОГІЇ – 2019* : Матеріали Міжнародної молодіжної наукової конференції (м. Харків, 24 квітня 2019 р.). Харків, 2019. С. 53–54.
29. Predko V. V. Psychological features of mentality: ethnocultural aspect. *Проблеми етнокультурної психології: історія та сучасність (PECPHP)* : Матеріали міжнародного науково–практичного форуму (м. Київ, 24 травня 2019 р.). Київ, 2019. С. 52–53.
30. Predko V. Basic determinants of interethnic interaction. *СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ СЬОГОДНІ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ* : Матеріали доповідей учасників II Всеукраїнського Конгресу із соціальної психології

(м. Київ, 7-8 листопада 2019 р.). Київ, 2019. С. 306-308. DOI: 10.33120/UCSPProceedings-2019.

31. Предко В. В. Психологічні аспекти конструктивної міжетнічної взаємодії. *Об'єднані наукою: перспективи міждисциплінарних досліджень* : Матеріали VI Всеукраїнської науково–практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених (м. Київ, 13-14 листопада 2019 р.). Київ, 2019. С. 24-26.
32. Предко В. В. Інформаційно-психологічна війна як основний механізм знищення етнонаціональної ідентичності. *Військова психологія у вимірах війни та миру: Проблеми, досвід, перспективи* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3-4 квітня 2020 року). Київ, 2020. С. 118-120.
33. Предко В. В. Релігія як один з провідних факторів формування етносу // Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження: матеріали XXII Міжнародної конференції молодих науковців (23 квітня 2020 року). Київ, 2020. С. 180-181.
34. Предко Д. Є., Предко В. В. Етнопсихологічне сприйняття міжнаціональних життєвих ситуацій. *Особистість у життєвих ситуаціях: світові тенденції та національні особливості (PLSWTNP)*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (22 травня 2020 року). Київ, 2020. С. 92-94.

Стосовно особистого внеску здобувача, зазначаю, що в роботах згідно списку опублікованих праць за темою дисертації у [3] здобувач здійснила теоретичний аналіз щодо особливостей етнічної ідентичності, проаналізувала сучасну наукову літературу за тематикою, сформулювала висновки. Особистий внесок здобувача становить 60 %, а саме 0,26 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, встановив основні задачі, уточнив тему та визначив актуальність зазначеної проблематики. Особистий внесок співавтора становить 40 %, а

са́ме 0,18 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 3 сторінки (0,43 друкованих аркушів); у [4] здобувач розкрила зміст та основні теоретичні положення щодо особливостей етнічної ідентичності, визначила психологічні закономірності її прояву. Сформувала вибірку, організувала та провела емпіричне дослідження, проінтерпритувала отримані дані та сформулювала висновки. Особистий внесок здобувача становить 75 %, а саме 0,4 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, здійснив добір методик дослідження, розробив план та уточнив мету дослідження. Особистий внесок співавтора становить 25 %, а саме 0,14 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 9 сторінок (0,54 друкованих аркушів); у [5] здобувач проаналізувала сучасний стан проблеми, визначила основні закономірності етнічної самосвідомості. Виявила та представила основні механізми гармонізації етнічної самосвідомості, сформулювала висновки. Особистий внесок здобувача становить 65 %, а саме 0,49 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, забезпечив постановку проблеми, визначив актуальність дослідження. Особистий внесок співавтора становить 35 %, а саме 0,27 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 11 сторінок (0,76 друкованих аркушів); у [6] здобувач обґрунтувала сутність та зміст феномену «менталітет», з'ясувала основну її роль, як провідної етнопсихологічної характеристики. Особистий внесок здобувача становить 70 %, а саме 0,54 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, забезпечив методологічну основу дослідження, сформулював мету. Особистий внесок співавтора становить 30 %, а саме 0,23 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 11 сторінок (0,77 друкованих аркушів); у [7] здобувач здійснила теоретичний аналіз особливостей етнічної толерантності, провела емпіричне дослідження, забезпечила статистичну обробку та інтерпритацію емпіричних даних. Сформулювала висновки, обґрунтувавши основні психологічні чинники розвитку етнічної толерантності. Особистий внесок

здобувача становить 80 %, а саме 0,6 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, здійснив уточнення актуальності зазначеної проблематики, забезпечив психодіагностичний інструментарій дослідження. Особистий внесок співавтора становить 20 %, а саме 0,15 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 11 сторінок (0,75 друкованих аркушів); у [8] здобувач здійснила аналіз останніх досліджень, виокремила ключову роль етноцентризму у збереженні ідентичності, сформулювала висновки. Особистий внесок аспіранта становить 60 %, а саме 0,32 друкованих аркушів. А. О. Курапов визначив тему та мету дослідження, сформулював основні задачі. Особистий внесок співавтора становить 20 %, а саме 0,11 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк здійснив уточнення актуальності зазначеної проблематики. Особистий внесок співавтора становить 20 %, а саме 0,11 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 4 сторінки (0,54 друкованих аркушів); у [9] здобувач розкрила основні теоретико-методологічні проблеми етнічної ідентичності та толерантності, здійснила переклад статті на англійську мову. Організувала та провела емпіричне дослідження, проінтерпритувала отримані результати та сформулювала висновки. Встановила зв'язок між етнічною ідентичністю та толерантністю, сформулювала висновки. Особистий внесок здобувача становить 85 %, а саме 0,66 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, сформулював вибірку, забезпечив психодіагностичний інструментарій дослідження. Особистий внесок співавтора становить 15 %, а саме 0,12 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 7 сторінок (0,78 друкованих аркушів); [11] здобувач визначила та уточнила основні теоретичні аспекти щодо провідних закономірностей етнічної ідентичності, сформулювала вибірку, провела емпіричне дослідження, здійснила обробку та інтерпретацію результатів, сформулювала висновки. Особистий внесок аспіранта становить 80 %, а саме 0,45 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, забезпечив психодіагностичний

інструментарій дослідження, визначив основні задачі, уточнив тему. Особистий внесок співавтора становить 20 %, а саме 0,11 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 11 сторінок (0,56 друкованих аркушів); у [15] здобувач визначила та уточнила основні теоретичні аспекти щодо провідних закономірностей етнічної ідентичності, сформувала вибірку, провела емпіричне дослідження, здійснила обробку та інтерпритацію результатів, сформулювала висновки. Особистий внесок здобувача становить 80 %, а саме 0,45 друкованих аркушів. Професор І. В. Данилюк, як науковий керівник, забезпечив психодіагностичний інструментарій дослідження, визначив основні задачі, уточнив тему. Особистий внесок співавтора становить 20 %, а саме 0,11 друкованих аркушів. Загальний обсяг статті складає 11 сторінок (0,56 друкованих аркушів).